

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ"
для студентів спеціальностей
8.000011 "Прикладна економіка",
8.03050201 "Економічна кібернетика"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2012

Затверджено на засіданні кафедри економічної кібернетики.
Протокол № 2 від 08.09.2011 р.

Укладачі: Мілевський С. В.
Мілов О. В.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Управління конкурентоспроможністю підприємств" для студентів спеціальностей 8.000011 "Прикладна економіка", 8.03050201 "Економічна кібернетика" всіх форм навчання / укл. Мілевський С. В., Мілов О. В. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 24 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріал щодо закріплення знань (самостійна робота, контрольні запитання), методичні рекомендації та оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

Вступ

В умовах динамічного розвитку ринкових відносин в системі управління підприємством значно зростає роль управління конкурентоспроможністю учасників ринкових процесів. Зв'язано це, насамперед, з тим, що в даний час досить велика кількість вітчизняних підприємств виявилася в кризовому чи близькому до нього стані, що характеризується різким погіршенням основних складових конкурентоспроможності. У сучасних умовах несприятлива економічна ситуація, що склалася на багатьох підприємствах, порозумівається нерациональним управлінням власними конкурентними перевагами. Це породжує необхідність в опануванні знаннями щодо оцінки та управління конкурентоспроможністю підприємств та їх конкурентних переваг.

Метою навчальної дисципліни "Управління конкурентоспроможністю підприємств" є оволодіння теоретичними знаннями та практичним інструментарієм аналізу процесів оцінки та управління конкурентоспроможністю підприємств.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є процеси управління конкурентними перевагами підприємств.

Предметом навчальної дисципліни є сукупність методів, засобів і способів розробки і реалізації управлінських рішень, зв'язаних з формуванням і використанням складових конкурентоспроможності підприємств.

Структура робочої програми навчальної дисципліни наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка магістрів	Спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних до ECTS – 3; у тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота	Шифр та назва галузі знань: 030 "Економіка і підприємництво"; 1801 "Специфічні категорії"	Вибіркова. Рік підготовки: 5. Семестр – 9
Кількість годин: усього – 108;	Шифр та назва спеціальності:	Лекції: кількість годин – 15;

за змістовними модулями: модуль 1 - 56 год.; модуль 2 - 52 год.	8.03050201 "Економічна кібернетика" 8.000011 "Прикладна економіка"	Практичні (семінарські): кількість годин – 15; Самостійна робота: кількість годин – 78
---	---	--

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Навчальна дисципліна є вибірковою для підготовки магістрів за спеціальностями "Економічна кібернетика" та "Прикладна економіка".

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення дисципліни опанувати знання і навички в галузі макроекономіки, мікроекономіки, індустріальної економіки, економіко-математичного моделювання.

У результаті вивчення дисципліни студент **повинен знати:**

різновиди та властивості конкурентних переваг;

методи оцінки конкурентоспроможності підприємств;

зміст механізмів формування успішних конкурентних переваг;

технології стратегічного планування конкурентоспроможності;

підходи до вибору та формування конкурентної стратегії;

вміти:

здійснювати експрес-діагностику конкурентоспроможності підприємства;

виявляти резерви поліпшення конкурентоспроможності підприємства;

формувати стратегічний вектор розвитку;

прогнозувати ефективність обраних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності;

здійснювати вибір конкурентних стратегій.

Компетенції, які формуються навчальною дисципліною наведені у табл.

2.

Таблиця 2

Компетенції, які формуються навчальною дисципліною "Управління конкурентоспроможністю підприємств"

Назва компетенцій	Зміст компетенцій	Вміння студента щодо даної компетенції
1	2	3
1. Аналітич-	1.1. Здатність	1.1.1. Визначати чинники, що впливають на

на	щодо проведення аналізу поставлених проблем	рішення, яке приймається. 1.1.2. Прогнозувати найімовірніший перебіг процесів на перспективу та аналізувати й оцінювати можливі наслідки зміни явища
----	---	---

Закінчення табл. 2

1	2	3
2. Організаційно-методологічна	2.1. Здатність упроваджувати сучасні методи прийняття рішень і оцінки ситуацій	2.1.1. Володіти методами прогнозування. 2.1.2. Володіти методиками визначення ступеня та наслідків можливих ситуацій. 2.1.3. Володіти методами оцінки інтенсивності ризику. 2.1.4. Володіти методами оцінки стохастичних явищ. 2.1.5. Володіти методами прийняття рішень
3. Контроль-на	3.1. Здатність перевіряти ефективність прийнятих рішень	3.1.1. Готувати інформацію, вибирати метод оцінювання, здійснювати розрахунки параметрів та перевіряти на відповідність плановим завданням. 3.1.2. Використовувати відповідні критерії для аналізу рівня достовірності прогнозних оцінок

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох модулів, кожен з яких об'єднує у собі відносно окремі самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4
Модуль I. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю			
Тема 1. Сутність категорії "Конкурентоспроможність підприємства".	2	2	10
Тема 2. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства.	3	2	15
Тема 3. Моделі та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства.	3	4	15
Разом годин за модулем	8	8	40

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
МОДУЛЬ II. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА			
Тема 4. Формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємств	2	2	10
Тема 5. Оцінка окремих конкурентних переваг	2	2	14
Тема 6. Вибір стратегії розвитку підприємства	3	3	14
Разом годин за модулем	7	7	38
Всього годин	15	15	78

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль I. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю

Тема 1. Сутність категорії "Конкурентоспроможність підприємства"
 Поняття "конкуренція". Ієрархія категорії "конкурентоспроможність". Пі-

дходи до визначення категорії "конкурентоспроможність підприємства". Категорія "конкурентна перевага". Різновиди конкурентної взаємодії.

Тема 2. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства

Підходи до класифікації факторів конкурентоспроможності підприємства. Конкурентна перевага у якості фактора конкурентоспроможності підприємства.

Тема 3. Моделі та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства

Основні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Визначення конкурентного статусу підприємства. Методи основного показника та вартісної оцінки. Математичне моделювання в процесі оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Модуль 2. Моделювання процесу управління конкурентоспроможністю підприємства

Тема 4. Формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємств

Загальна схема процесу оцінки конкурентоспроможності підприємства. Оцінка напрямів та потужності впливу факторів на конкурентоспроможність підприємства. Моделі формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства.

Тема 5. Оцінка окремих конкурентних переваг

Оцінка зовнішніх конкурентних переваг. Оцінка внутрішніх конкурентних переваг. Перетворення якісних показників на кількісні оцінки. Досягнення співставності показників.

Тема 6. Вибір стратегії розвитку підприємства

Конкурентні стратегії. Вибір конкурентної стратегії на базі результатів оцінювання конкурентоспроможності підприємства. Моделювання сценаріїв розвитку конкурентоспроможності підприємства.

4. Плани лекцій

Модуль 1. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю

Тема 1. Сутність категорії "Конкурентоспроможність підприємства"

- 1.1. Категорія "Конкурентоспроможність".
- 1.2. Конкурентні переваги.
- 1.3. Варіанти конкурентної взаємодії.

Література: основна [1; 4]; додаткова [8; 12].

Тема 2. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства

- 2.1. Фактори конкурентоспроможності за джерелами походження.
- 2.2. Класифікації факторів конкурентоспроможності, засновані на фінансово-економічних показниках.
- 2.2. Комплексні класифікації факторів конкурентоспроможності підприємства.

Література: основна [1; 3; 4]; додаткова [8 – 10].

Тема 3. Моделі та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства

- 3.1. Методи визначення конкурентного статусу підприємства та матричні методи.
- 3.2. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства, засновані на синтезі інтегрального показника.
- 3.3. Методи основного показника та вартісний підхід.
- 3.4. Математичні моделі оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Література: основна [1; 4]; додаткова [6; 8; 12].

Модуль 2. Моделювання процесу управління конкурентоспроможністю підприємства

Тема 4. Формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємств

- 4.1. Концептуальна схема моделювання оцінки конкурентоспроможності

підприємства.

4.2. Моделювання впливу факторів на конкурентоспроможність підприємства.

4.3. Модель формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства.

Література: основна [1; 4]; додаткова [11].

Тема 5. Оцінка окремих конкурентних переваг

5.1. Оцінка внутрішніх конкурентних переваг.

5.2. Оцінка зовнішніх конкурентних переваг.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [5; 7; 9; 15].

Тема 6. Вибір стратегії розвитку підприємства

6.1. Розробка моделі вибору конкурентної стратегії підприємства.

6.2. Моделювання сценаріїв розвитку підприємства.

Література: основна [1; 4]; додаткова [6; 8; 9; 12].

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу. У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення.

На кожному семінарському занятті (табл. 4) викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 4

Перелік тем семінарських занять

Назва теми	Програмні	Питання для дискусій	Кіль	Літера-
------------	-----------	----------------------	------	---------

	запитання		- кість го- дин	тура
1	2	3	4	5
Модуль 1. Теоретичні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства				
Тема 1. Розглядання визначень категорії "конкурентоспроможність", ролі конкурентоспроможності в конкурентній боротьбі	1. Ієрархія категорії "конкурентоспроможність". 2. Різні підходи до визначення категорії "Конкурентоспроможність підприємства". 3. Варіанти можливої ринкової взаємодії економічних агентів	1. Взаємодія різних рівнів ієрархії категорії "конкурентоспроможність". 2. Переваги і недоліки різних підходів до визначення категорії "конкурентоспроможність підприємства". 3. Потенціальна імовірність виникнення різних варіантів взаємодії підприємств на конкурентному ринку	2	Основна [1; 4]; дода кова [8; 12]

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5
Тема 2. Розглядання можливих джерел виникнення факторів, які впливають	1. Фінансові показники. 2. Показники економічної та господарської діяльності. 3. Якісні показни-	1. Відмінності різних підходів до класифікації факторів конкурентоспроможності підприємства. 2. Варіанти досягнення збалансованості в проце-	2	Основна [1; 3; 4]; дода кова [8 – 10]

на конкурентоспроможність підприємства	ки. 4. Зовнішні фактори	сі визначення факторів конкурентоспроможності підприємства		
Тема 3. Загальна характеристика та класифікація основних методів оцінки конкурентоспроможності підприємств	1. Методи оцінки конкурентного статусу. 2. Оцінка вартості підприємства. 3. Інтегральні показники оцінки конкурентоспроможності підприємства. 4. Математичні моделі оцінки конкурентоспроможності підприємства	1. Виправданість застосування матричних методів оцінки конкурентоспроможності. 2. Переваги та недоліки методів основного показника	2	Основна [2 – 4]; додаткова [7; 14].
Разом годин за модулями			6	

6. Плани практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування. У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності.

Практичне заняття (табл. 5) включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

План проведення практичних занять

Тема	Перелік опрацьованих питань	Кількість годин	Література
Модуль 1. Теоретичні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства			
Тема 1. Розрахунок оцінки конкурентоспроможності підприємства різними методами	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення конкурентного статусу підприємства. 2. Застосування матричних методів. 3. Оцінка методами основного показника. 4. Оцінка вартості підприємства. 5. Розрахунки за існуючими моделями. 	2	Основна [2, 4]. додаткова [6, 9].
Модуль 2. Моделювання процесу управління конкурентоспроможністю підприємства			
Тема 2. Розрахунок інтегральних показників конкурентоспроможності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інтегральні показники конкурентоспроможності продукції. 2. Інтегральні показники конкурентоспроможності підприємства. 	2	Основна [2 – 4]; додаткова [5; 7; 9; 15].
Тема 3. Моделювання оціночних показників конкурентних переваг підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка оціночних шкал для конкурентних переваг. 2. Побудова системи співставних показників. 	2	Основна [1; 3; 4]; додаткова [6; 12].
Тема 4. Моделі вибору конкурентних стратегій підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ресурсний підхід до вибору стратегії. 2. Ситуаційний підхід до вибору стратегії. 3. Інтерпретація оціночних показни- 	3	Основна [2 – 4]; додаткова [13].

	ків конкурентоспроможності підприємства для вибору конкурентної стратегії. 4. Побудова поля сценаріїв розвитку конкурентоспроможності підприємства. 5. Розрахунок потенційної ефективності можливих сценаріїв розвитку.		
Разом годин за модулями		9	

7. Самостійна робота студентів

Для опанування матеріалу навчальної дисципліни окрім лекційних, практичних (семінарських) занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи студента:

- 1) вивчення додаткової літератури;
- 2) підготовка до практичних (семінарських) занять;
- 3) підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

Питання для самостійного опрацювання:

Модуль 1. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю

Тема 1. Сутність категорії "Конкурентоспроможність підприємства"

1.1. Виникнення та розвиток теорії конкуренції.

1.2. Найвідоміші фахівці в галузі дослідження конкуренції та їх основні концепції.

1.3. Державні програми розвитку конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Література: основна [1; 4]; додаткова [8; 12].

Тема 2. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства

2.1. Підходи до визначення інтенсивності впливу факторів на цільовий показник.

2.2. Методи оцінки фінансового стану підприємства.

2.2. Оцінка економічної безпеки підприємства.

Література: основна [1; 3; 4]; додаткова [8 – 10].

Тема 3. Моделі та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства

3.1. Місце категорії "конкурентний статус" в теорії конкурентоспроможності.

3.2. Основи конструювання синтетичних показників.

3.3. Методи оцінки вартості підприємства.

3.4. Кореляційно-регресійні моделі оцінки конкурентоспроможності.

Література: основна [1; 4]; додаткова [6; 8; 12].

Модуль 2. Моделювання процесу управління конкурентоспроможністю підприємства

Тема 4. Формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємств

4.1. Види інтегральних показників та основи їх розробки.

4.2. Метод аналізу ієрархій.

4.3. Метод нечітких множин.

Література: основна [1; 4]; додаткова [11].

Тема 5. Оцінка окремих конкурентних переваг

5.1. Методи багатомірного шкалювання.

5.2. Методики оцінки міжнародної конкурентоспроможності.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [5; 7; 9; 15].

Тема 6. Вибір стратегії розвитку підприємства

6.1. Конкурентні стратегії підприємства.

6.2. Сценарне моделювання.

Література: основна [1; 4]; додаткова [6; 8; 9; 12].

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Модуль 1. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю

Тема 1. Сутність категорії "Конкурентоспроможність підприємства"

1. Назвіть рівні ієрархії категорії "конкурентоспроможність".

2. Чи є конкурентоспроможність товару достатньою умовою конкуренто-

спроможності підприємства.

3. Назвіть найбільш повне, на ваш погляд, визначення конкурент спроможності підприємства.

4. Поясніть сутність категорії "конкурентна перевага"

5. Перелічіть можливі варіанти конкурентної взаємодії.

Література: основна [1; 4]; додаткова [8; 12].

Тема 2. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства

1. Що є основою формування будь-якого фактора конкурентоспроможності?

2. Вкажіть фактори конкурентоспроможності за джерелами походження.

3. Які фінансово-економічні показники часто враховують у якості факторів конкурентоспроможності?

4. У чому полягає головна відмінність між внутрішніми та зовнішніми факторами конкурентоспроможності підприємства.

Література: основна [1; 3; 4]; додаткова [8 – 10].

Тема 3. Моделі та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства

1. Наведіть визначення конкурентного статусу підприємства.

2. Які методи оцінки конкурентоспроможності відносяться до матричних.

3. Які показники використовуються при оцінці за методами "основного показника"?

4. Перелічіть переваги та недоліки інтегральних показників конкурентоспроможності підприємства.

5. Чи може вартість підприємства бути вичерпною характеристикою його конкурентоспроможності?

Література: основна [1; 4]; додаткова [6; 8; 12].

Модуль 2. Моделювання процесу управління конкурентоспроможністю підприємства

Тема 4. Формування інтегрального показника конкурентоспроможності підприємств

1. Вкажіть елементи системної моделі оцінки конкурентоспроможності підприємства.

2. Окресліть відмінності функціональної, структурної і морфологічної моделей.

3. Вкажіть сучасні методи обробки експертних оцінок, які застосовуються під час оцінки конкурентоспроможності.

4. Обґрунтуйте необхідність розрахунку "вагових коефіцієнтів" для факторів конкурентоспроможності підприємства.

5. Вкажіть основні підходи до згортки факторних ознак для отримання інтегрального показника.

Література: основна [1; 4]; додаткова [11].

Тема 5. Оцінка окремих конкурентних переваг

1. Вкажіть роль багатомірного шкалювання під час оцінки різних за природою показників та явищ.

2. Опишіть методи стандартизації та нормалізації показників.

3. Як визначаються критичні значення основних показників?

4. Поясніть роль порівняльного аналізу в процесі оцінки зовнішніх конкурентних переваг.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [5; 7; 9; 15].

Тема 6. Вибір стратегії розвитку підприємства

1. Які ви знаєте типи конкурентних стратегій?

2. Вкажіть найбільш поширені типи маркетингових стратегій.

3. Що є основою для вибору стратегії підприємства?

4. Вкажіть особливості використання сценарного моделювання.

5. Обґрунтуйте необхідність отримання точної оцінки ефективності кожного сценарію.

Література: основна [1; 4]; додаткова [6; 8; 9; 12].

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу: консультації індивідуальні (за-

питання – відповідь); консультації групі (розгляд типових прикладів-ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу: консультації індивідуальні і групі;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії.

Розділ форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 6.

Таблиця 6

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Сутність категорії "Конкурентоспроможність підприємства"	Проблемна лекція, семінар-дискусія з питання "Роль та місце категорії "конкурентоспроможність" на сучасному етапі розвитку економічних наук"
Тема 3. Моделі та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства	Міні-лекція з питання "практичне використання матричних методів оцінки конкурентоспроможності" презентація результатів роботи в малих групах

Тема 6. Вибір стратегії розвитку підприємства	Проблемна лекція, семінар - дискусія з питання "Ефективність застосування сценарного моделювання"
---	---

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, побуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних яко-

стей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 – 6 чоловік та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студента під час семінарських (практичних) та лабораторних занять.
2. Проведення проміжного контролю
3. Проведення модульного контролю.

Порядок поточного оцінювання знань студентів.

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення семінарських (практичних) та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;

- 2) виконання проміжного контролю;
- 3) виконання модульного контрольного завдання.

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді всім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то на розсуд викладача оцінка буде знижена.

Проміжний модульний контроль

Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

Проведення поточно-модульного контролю

Модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) модуль та практичний модуль. Модульний контроль

проводиться у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного з двох модулів.

Відповіді студентів оцінюються за 12-бальною системою відповідно до кваліфікаційних вимог до магістрів за спеціальностями 8.03050201 "Економічна кібернетика" і 8.000011 "Прикладна економіка".

Підсумкова оцінка з дисципліни складається як середня з кількох складових, що враховує оцінки кожного виду контролю (дві оцінки за результатами поточного модульного контролю та за роботу протягом семестру).

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 7).

Таблиця 7

**Переведення показників успішності знань студентів
у систему оцінювання за шкалою ECTS**

<i>Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки</i>	<i>Оцінка за шкалою ECTS</i>		<i>Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>
10	відмінне виконання	A	12 – 11	відмінно
25	вище середнього рівня	B	10	
30	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	C	9 – 7	добре

25	непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	6	задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	E	5 – 4	
–	потрібне повторне перескладання	FX	3	незадовільно
–	повторне вивчення дисципліни	P	2 – 1	

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики / Ю. Б. Иванов. — Х. : ХГЭУ, 1997. – 246 с.

2. Пономаренко В. С. Методы и модели финансового обеспечения развития предприятий / Пономаренко В. С., Пушкарь А. И. – Х. : ХГЭУ, 1997. – 160 с.

3. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 324 с.

4. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2002. – 892 с.

12.2. Додаткова

5. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ ; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 518 с.

6. Банкрутство і санація підприємств: теорія і практика кризового управління / Т. С. Клебанова, О. В. Мілов, О. В. Мазенков та ін. – Х. : ВО "Інжек", 2003. – 272 с.

7. Пушкар О. І. Системи підтримки рішень слабоформалізованих задач розвитку підприємств : навч. посібник / О. І. Пушкар. – Х. : ХДЕУ, 1997. – 140 с.

8. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати ; пер. с англ. – М. : Радио и связь, 1989. – 316 с.

9. Сосненко Л. Анализ экономического потенциала действующего предприятия : монография / Л. А. Сосненко. – М. : Экономическая литература, 2003. – 208 с.

10. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: Учебник для вузов / Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. ; пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. — 576 с.

11. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства / О. М. Тридід. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 364 с.

12. Уотермен Р. Фактор обновления. Как сохраняют конкурентоспособность лучшие компании / Р. Уотермен ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1988. — 364 с.

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	5
3. Зміст дисципліни за модулями та темами.....	6
4. Плани лекцій.....	7
5. Плани семінарських занять.....	9
6. Плани практичних занять.....	10
7. Самостійна робота студентів.....	11
8. Контрольні запитання для самодіагностики.....	13
9. Індивідуально-консультативна робота.....	15
10. Методика активізації процесу навчання.....	15
11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів.....	17
12. Рекомендована література.....	21
12.1. Основна.....	21
12.2. Додаткова.....	21

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ"
для студентів спеціальностей
8.000011 "Прикладна економіка",
8.03050201 "Економічна кібернетика"
всіх форм навчання

Укладачі: **Мілевський Станіслав Валерійович**
Мілов Олександр Володимирович

Відповідальний за випуск **Клебанова Т. С.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2012 р. Поз. № 308.

Підп. до друку

Формат 60×90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. 1,88. Тираж

прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИ-
ЄМСТВ"
для студентів спеціальностей
8.000011 "Прикладна економіка",
8.03050201 "Економічна кібернетика"
всіх форм навчання**